

University of Groningen

Voorwaardelijk in vrijheid. De voorwaardelijke invrijheidstelling in Nederland

Fleers, Gijsbert Johan

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1976

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Fleers, G. J. (1976). *Voorwaardelijk in vrijheid. De voorwaardelijke invrijheidstelling in Nederland*. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

gen te zien aan
gevangenen voor-
de grootste
van het toch
, die de hulp
ngen van zijn
der invrijheid-
hunne ogen
lingen, de ont-
e hulp.
n".

Samenvatting

HOOFDSTUK I geeft de "oude geschiedenis" van de v.i. weer. Door de Engelse rechter tot transportatiestraf veroordeelden werden sedert 1788 in Australië in strafkolonies te werk gesteld. Gememoreerd wordt, dat in 1840 het "probation system" werd ingevoerd. In dit systeem werd de tenuitvoerlegging van de transportatiestraf in vijf fasen verdeeld, waarbij aan iedere volgende fase een steeds grotere vrijheid was verbonden. In de derde en vierde fase was er sprake van een voorwaardelijke invrijheidstelling. Deze v.i. werd beschouwd als een nuttige fase tot het met dit stelsel beoogde secundaire doel, t.w. de zedelijke verbetering en opleiding van veroordeelden tot vrije kolonisten. Allengs werd de v.i. ook in het strafsysteem van andere landen opgenomen. Een mijlpaal in deze ontwikkeling was een uitspraak van het penitentiaire kongres te Stockholm in 1878. Daarin werd gezegd, dat het beste middel tot bestrijding van recidive was: een gevangenisstelsel gericht op zedelijke verbetering waarin de v.i. is opgenomen. Niet onvermeld mag blijven, dat het systeem door velen tevens werd beschouwd als het beste middel tot handhaving van orde en rust in de strafgestichten. Bij de invoering van het wetboek van strafrecht van 1881, werd de regeling der v.i. in Nederland ingevoerd, waarbij onduidelijk bleef of er bij v.i. sprake was van "inkorting van straf" dan wel van een "gewijzigde vorm van tenuitvoerlegging". Bepaald werd, dat v.i. mogelijk was na $\frac{3}{4}$ van de straftijd met een minimum van drie jaar. Voor levenslang gestraften was geen v.i. mogelijk. In de periode van 1886 tot en met 1898 werd slechts in ongeveer tien procent van de gevallen die voor v.i. in aanmerking kwamen, inderdaad daartoe besloten.

HOOFDSTUK II beschrijft de ontwikkelingen in Nederland rondom de v.i. in de periode 1900- 1945. In 1915 werd de v.i. regeling op een aantal punten gewijzigd. Belangrijkste feit daarbij was, dat bepaald werd dat v.i. nu kon worden verleend na $\frac{2}{3}$ van de straftijd en tenminste negen maanden. Ook werden in 1915 reklasseringsraden ingesteld om zoveel mogelijk een doelmatige samenwerking van de partikuliere reklasseringsinstellingen te bevorderen. Om de naleving van de gestelde voorwaarden en de reklassering van de v.i. gestelde te bevorderen, kon een bijzonder toezicht in het leven worden geroepen. In de twintiger jaren trad een geleidelijke verkorting op in de lengte van de opgelegde gevangenisstraffen. Als gevolg daarvan daalde het aantal personen dat qua strafduur voor v.i. in aanmerking kwam. Tevergeefs echter werd door de reklassering gepleit voor een verlaging van de v.i. tijdeisen. In 1941 werd de v.i. door de Duitse bezetter opgeheven en kon invrijheidstelling vóór het einde van de straftijd alleen nog geschieden door middel van gratie. Na de tweede wereldoorlog werd de Duitse regeling vervallen verklaard en werd de v.i. regeling weer toegepast.

HOOFDSTUK III geeft een aantal activiteiten weer, die in de eerste jaren na de tweede wereldoorlog op het terrein van de tenuitvoerlegging van straf werden ondernomen, met als belangrijkste daarvan, de nieuwe Beginselenwet Gevangeniswezen. Door de Nederlandse Juristen Vereniging werd in 1950 de vraag behandeld, waar de grenzen tussen de bevoegdheden van de strafrechter en die der administratie bij de tenuitvoerlegging van straf behoren te liggen. Daarbij kwam ook de vraag aan de orde of de rechter al dan niet betrokken diende te worden bij de v.i.

HOOFDSTUK IV beschrijft de voorstellen van een door de minister van justitie ingestelde commissie "ter bestudering van de wenselijkheid van een herziening van de geldende bepalingen betreffende de v.i.", en de reacties daarop.

Deze commissie bood in 1952 h in de vorm van dan zes jaar s minste te onder als absoluut m jaar, werd vochthelft van de s jaar. Naar de op de straf in gerekend bij d Ook wilde de k laten komen vo eventuele herr rechter zinvol stellen van de Psychiatrisch beschouwd. Tij voorontwerp ge bepleitte uite len, terwijl V voor een wijzig achtte. Het voe aan voldoende e een ontwerp van

HOOFDSTUK V sig tussen de inzie gestichtsdirekt vragen zoals: w wanneer kan na Naar bleek, had en van de rekla rapportage aan reklasseringsin tegen rapporten

ederland rondom
de v.i. regeling
feit daarbij was,
na 2/3 van de
en in 1915 rekla-
doelmatige samen-
ellingen te be-
aarden en de re-
kon een bijzon-
de twintiger jaren
te van de opge-
aalde het aantal
king kwam. Tever-
voor een ver-
v.i. door de
lling vóór het
oor middel van
se regeling ver-
toegepast.

er, die in de
terrein van de
met als be-
evangeniswezen.
n 1950 de vraag
den van de straf-
voerlegging van
raag aan de
le te worden

door de minister
ing van de wense-
alingen betref-

Deze kommissie, genoemd naar haar voorzitter , prof. Pompe, bood in 1952 haar zienswijze aan de minister van justitie aan in de vorm van een voorontwerp van wet. Voor straffen langer dan zes jaar stelde de kommissie een verkorting van het tenminste te ondergane strafgedeelte voor van 2/3 tot 1/3, met als absoluut minimum: drie jaar. Voor straffen korter dan zes jaar, werd voorgesteld om v.i. te verlenen nadat tenminste de helft van de straftijd was ondergaan, met een minimum van één jaar. Naar de mening van de kommissie diende de door de rechter op de straf in mindering gebrachte v.h. -tijd te worden meegerekend bij de bepaling van de eerst mogelijke v.i. -datum. Ook wilde de kommissie de levenslang gestraften in aanmerking laten komen voor v.i. Zowel bij de v.i. verlening als bij een eventuele herroeping achtte de kommissie inschakeling van de rechter zinvol. Als hoogtepunt in de discussie over de voorstellen van de kommissie Pompe, kan een vergadering van het Psychiatrisch Juridisch Gezelschap te Amsterdam in 1954 worden beschouwd. Tijdens die vergadering werden inleidingen over het voorontwerp gehouden door de hoogleraren Pompe en Vrij. Pompe bepleitte uiteraard de door "zijn" kommissie gedane voorstellen, terwijl Vrij de door de kommissie aangevoerde argumenten voor een wijziging der v.i.-regeling volstrekt onvoldoende achtte. Het voorontwerp van de kommissie Pompe is, bij gebrek aan voldoende communis opinio daarover, nimmer gevolgd door een ontwerp van wet.

HOOFDSTUK V signaleert de spanning die na de oorlog optrad tussen de inzichten van de reklassering, het departement en de gestichtsdirekties t.a.v. de v.i. Aan de orde kwamen ook vragen zoals: wie moet het reklasseringsplan opstellen, en wanneer kan na een herroeping opnieuw v.i. worden verleend. Naar bleek, had het departement weinig inzicht in de bemoeiingen van de reklasseringsinstellingen met reklassenten. Gedragsrapportage aan het departement was een middel daartoe, maar de reklasseringsinstellingen stelden zich nogal gereserveerd op tegen rapportering.

Een poging om te bereiken dat het departement een beter inzicht zou krijgen in de bemoeiingen van reklasseringsinstellingen met reklassenten, was de invoering, in 1961, van een nieuwe wijze van gedragsrapportering. Meer in het algemeen werd er van de zijde van het departement naar gestreefd om de kwaliteit van de v.i. rapporten te verbeteren. Daartoe werden een aantal suggesties gedaan. Tot uiting kwamen ook de toenemende bezwaren van reklasseringsinstellingen tegen het "automatisch" opleggen van stereotype bijzondere voorwaarden. Als uitvloeisel daarvan verzocht de minister van justitie in 1966 aan de instellingen dat "de opsteller van het reklasseringsplan nagaat en in zijn rapport vermeldt, welke bijzondere voorwaarden hij, in overleg met de gedetineerde zelf, wenselijk acht".

HOOFDSTUK VI toont de eerste signalen (1969) van een mogelijke wijziging van de bestaande v.i. regeling, mede als gevolg van de inzichten die bij de reklasseringsinstellingen leefden omtrent de v.i. Het departement stelde een interne diskussienota samen, waarin vrijwel alle onderwerpen de v.i. betreffende, aan de orde kwamen. Daarbij werd, om in de nota vermelde redenen, nadrukkelijk niet het door de kommissie Pompe in 1952 uitgezette spoor gevolgd. De speciale v.i. regeling voor de Jeugdgevangenis werd ter diskussie gesteld. In de MvT op de justitiebegroting 1970 werd meegedeeld dat een herziening van de bepalingen van het wetboek van strafrecht omtrent de v.i. in voorbereiding was.

HOOFDSTUK VII geeft een nadere beschrijving van de reeds in hoofdstuk V ter sprake gebrachte spanning tussen de inzichten van reklasseringsinstellingen en het departement van justitie over het dwangelement in de relatie tussen reklassering en v.i. gestelde. Als centraal probleem werd in een nota van het Nederlands Genootschap in 1971 genoemd, dat de reklassering voorstander was van v.i., omdat zij tegenstander was van langdurige detentie, maar dat zij **als** maatschappelijke hulp -

verlenings-
dragen vo
pelijke ve
gestelde.
eigen appa
punten var
het maatsc
hulpverler
waren. Uit
stellingen
bijzondere
te hantere
velen gepl
hoc, inges
aantal uit
zou moeten
wijziging
gedaan.

HOOFDSTUK
in 1915 me
Gekonstate
er bij de
bijzonder
maar dat d
delijke ve
schraapt, m
artikel 17
uitgewerkt
sluitend g
aan de ver
titie dien
richt te z
plexe van
de hulp en
wordt tuss

ter in-
sinstel-
van een
gemeen
eefd om
artoe
en ook de
gen het
rwaarden.
titie in
reklaserings-
ndere voor-
nselijk

a mogelijke
gevolg van
eefden om-
skussienota
effende, aan
e redenen,
2 uitgezet-
Jeugdgevan-
justitie-
n de be-
i. in

eeds in
inzichten
justitie
ing en
a van het
ssering
van lang-
alp -

verleningsorganisatie geen verantwoordelijkheid wenste te dragen voor de bescherming van de openbare orde en de maatschappelijke veiligheid via een controle van het gedrag van de v.i. gestelde. Volgens het Genootschap diende de justitie met een eigen apparaat de voorwaarden te gaan controleren. De uitgangspunten van de reklassering waren ontleend aan de principes van het maatschappelijk werk, waarbij het zinloos werd geacht om hulpverlening op te dringen aan personen die niet gemotiveerd waren. Uit een peiling van meningen bij de verschillende instellingen bleek, dat men overwegend van mening was, dat de bijzondere voorwaarden moesten worden afgeschaft omdat zij niet te hanteren waren in een hulpverlenend systeem. Tevens werd door velen gepleit voor v.i. als een recht. Door een kommissie ad hoc, ingesteld door de reklasseringsinstellingen, werden een aantal uitgangspunten geformuleerd waaraan een v.i. wetgeving zou moeten voldoen en werd tevens een voorlopig voorstel tot wijziging van een aantal wetsartikelen de v.i. betreffende, gedaan.

HOOFDSTUK VIII besteedt aandacht aan de vraag wat de wetgever in 1915 met "bijzondere voorwaarden" en "toezicht" bedoelde. Gekonstateerd wordt, dat het parlement er bezwaar tegen had, dat er bij de voorwaardelijke veroordeling sprake zou zijn van bijzonder toezicht, in de zin van controle op de veroordeelde, maar dat dit voor de v.i. normaal werd geacht. Bij de voorwaardelijke veroordeling werden de woorden "bijzonder toezicht" geschrapt, maar bij de v.i. werden zij gehandhaafd. Wel werd in artikel 17 Sr de term "bijzonder toezicht" in zoverre nader uitgewerkt, dat gesteld werd dat het bijzonder toezicht uitsluitend gericht mocht zijn op het verlenen van hulp en steun aan de veroordeelde. Blijkens woorden van de minister van justitie diende deze hulp en steunverlening in de eerste plaats gericht te zijn op nakoming der gestelde voorwaarden. Het complexe van de situatie is, dat in de latere discussies omtrent de hulp en steun verlening geen onderscheid (meer) gemaakt wordt tussen de v.i. en de v.v. De interpretatie m.b.t. de

v.v. wordt (ten onrechte) ook toegepast op de v.i.

HOOFDSTUK IX laat zien dat in 1972, als gevolg van de aan de gang zijnde discussie, wederom een interne nota op het departement van justitie wordt geproduceerd, waarbij de diverse punten zog eens op een rij worden gezet. Ietwat eenzijdig kwam daarbij in feite alleen de visie van het departement op het funktioneren der v.i. naar voren. Genoemde nota vormde het basisstuk voor een werkgroep waarin de sekties reklassering en gevangeniswezen van de Centrale Raad van Advies en het departement vertegenwoordigd waren. De werkgroep formuleerde criteria voor v.i. gevallen waarin het, naar het oordeel van de kommissie, werkelijk zinvol was om de v.i. verlening op de gebruikelijke wijze met zorg voor te bereiden en te beoordelen. In de andere gevallen zou dan als het ware "automatisch" v.i. verleend kunnen worden.

HOOFDSTUK X bespreekt het ontwerp van wet tot aanvulling der v.i. regeling, dat in 1973 aan de Tweede Kamer werd aangeboden. Het ontwerp bleek geen ingrijpende veranderingen van de v.i. regeling voor te staan, zoals b.v. een wijziging van de v.i. termijnen. Belangrijkste feiten waren: afschaffing van de bijzondere v.i. regeling van de Jeugdgevangenis, het voor de v.i. meerekenen van de v.h. tijd, en een beroepsmogelijkheid op het Gerechtshof te Arnhem. Uit het wetsontwerp bleek op meerdere plaatsen, dat de v.i. niet werd beschouwd als een "veranderde wijze van tenuitvoerlegging", maar als (voorwaardelijke)beëindiging van straf. Met een aantal kleine wijzigingen werd het wetsontwerp in 1975 door de beide Kamers van de Staten Generaal zonder stemming aangenomen. Na het verstrijken van tweederde van de straftijd en nadat de vrijheidsbeneming tenminste negen maanden heeft geduurd, kan de tot gevangenisstraf veroordeelde v.i. worden gesteld. De tijd doorgebracht in verzekering of in voorlopige hechtenis wordt begrepen onder de straftijd. Indien de veroordeelde meer dan één gevangenisstraf achtereenvolgens moet ondergaan, worden deze als één straf aangemerkt, wat de v.i. betreft.

Uiterlijk ve
dient de mir
nemen om de
delijk in vr
de veroordee
wordt gestel
omkleed.
De veroordee
sing te ontv
beslissing d
lijkheid van
Arnhem.

Wanneer de m
dit gelijk m
het Hof in be

Het beroep di
de veroordeel
Dit kan gebeu
a) door het z
van het Ge
b) door het o
een daarto
c) door een a
beschikt o
de veroord
Alleen wannee
spoedig mogel
kon worden ve
worden afgewel

De behandeling
te vinden. Het
heid stellen k
raadsman later

Uiterlijk veertien dagen voor het aflopen van de v.i. termijn dient de minister volgens de nieuwe wet een beslissing te nemen om de veroordeelde al dan niet (of nog niet) voorwaardelijk in vrijheid te stellen. Wanneer de minister beslist dat de veroordeelde niet (of nog niet) voorwaardelijk in vrijheid wordt gesteld, dan dient deze beslissing met redenen te zijn omkleed.

De veroordeelde dient onverwijld een afschrift van de beslissing te ontvangen. Bij een voor de veroordeelde negatieve beslissing dient hij opmerkzaam te worden gemaakt op de mogelijkheid van het instellen van beroep bij het Gerechtshof te Arnhem.

Wanneer de minister verzuimt om een beslissing te nemen, staat dit gelijk met een afwijzende beslissing en kan dus ook bij het Hof in beroep worden gegaan.

Het beroep dient binnen dertig dagen nadat de beslissing aan de veroordeelde is medegedeeld, te worden ingesteld.

Dit kan gebeuren:

- a) door het zenden van een aangetekende brief aan de griffie van het Gerechtshof te Arnhem
- b) door het op de griffie afleggen van een verklaring door een daartoe door de veroordeelde gemachtigde advocaat
- c) door een ander persoon, op de griffie, mits deze persoon beschikt over een bijzondere schriftelijke volmacht van de veroordeelde.

Alleen wanneer blijkt dat de veroordeelde het beroep zo spoedig mogelijk heeft ingesteld als redelijkerwijze van hem kon worden verlangd, kan van de termijn van dertig dagen worden afgeweken.

De behandeling van het beroep dient zo spoedig mogelijk plaats te vinden. Het Gerechtshof moet de veroordeelde in de gelegenheid stellen het beroep toe te lichten. Hij kan zich door een raadsman laten bijstaan. Op verzoek van de veroordeelde kan

hem door de voorzitter van het Hof een raadsman worden toegevoegd.

De veroordeelde en zijn raadsman kunnen voor de aanvang van het onderzoek kennis nemen van de stukken, ter griffie.

Op verzoek van het Hof, de Procureur- Generaal, de verdachte of de raadsman kunnen andere personen worden gehoord.

De veroordeelde en zijn raadsman mogen deze verhoren bijwonen en worden tevens in de gelegenheid gesteld om de nodige opmerkingen te maken.

Het Hof kan beslissen:

- a) dat het beroep niet ontvankelijk is (te late indiening)
- b) dat de minister een juiste beslissing heeft gedaan
- c) dat de veroordeelde (eventueel binnen een daartoe door het Hof te stellen termijn) alsnog v.i. zal worden gesteld.

Tegen de (gemotiveerde) beslissing staat geen rechtsmiddel open.

Telkens negen maanden na een negatieve v.i. beslissing door de minister, is deze verplicht om opnieuw een beslissing terzake te nemen. De veroordeelde heeft dan wederom de mogelijkheid om bij het Hof Arnhem tegen het niet of negatief beslissen in beroep te gaan.

Ook tegen een beslissing van de minister tot schorsing of herroeping der v.i. staat op de bovenomschreven wijze, beroep open op het gerechtshof te Arnhem.

Met vernietiging van de beslissing waartegen beroep was ingesteld, kan het Hof de onmiddellijke invrijheidstelling van de veroordeelde gelasten.

Telkens na drie maanden, te rekenen vanaf de hervatting van de straf na een herroeping, dient de minister wederom over de v.i. te beslissen. Indien hij dit nalaat, of beslist dat de veroordeelde niet (of nog niet) v.i. wordt gesteld, staat tegen deze beslissing beroep open op het Hof Arnhem.

an worden toege-

de aanvang van
r griffie.

l, de verdachte
gehoord.
erhoren bijwonen
de nodige op-

te indiening)
t gedaan
daartoe door het
rden gesteld.

a rechtsmiddel
beslissing door
beslissing terzake
de mogelijkheid
tief beslissen

schorsing of
ven wijze, be-

beroep was in-
eidstelling van

hervatting van
r wederom over de
beslist dat de
esteld, staat
Arnhem.

Ook nu kan het gerechtshof de onmiddellijke invrijheidstelling van de veroordeelde gelasten.

Moet na een herroeping de veroordeelde eerst een of meer andere gevangenisstraffen ondergaan, dan begint de termijn van drie maanden te lopen op het tijdstip dat de tenuitvoerlegging van de straf of de straffen is beëindigd, onderscheidenlijk het tijdstip dat ten aanzien van die straf of straffen voorwaardelijke invrijheidstelling mogelijk was geweest, indien de herroeping niet had plaatsgehad.

HOOFDSTUK XI vat de o.i. belangrijkste voorstellen c.q. konstateringen omtrent onderdelen van de v.i. regeling samen, die in de periode 1952 (kommissie Pompe)- 1973 (wetsontwerp v. Agt/ Glastra van Loon), zijn gedaan.

Ten aanzien van gedane voorstellen om ook voor de levenslang gestraften v.i. mogelijk te maken, wordt gewezen op het feit dat de minister van justitie, van Agt, in 1972 van mening was, dat aan een dergelijke wetswijziging behoefte bestond. De behandeling van een dergelijke wetswijziging zou echter geruime tijd vergen. Gelet op de bestaande emoties rond de levenslang gestrafte "drie van Breda" en het feit dat hun positie ongetwijfeld betrokken zou worden in de discussie rond een dergelijke wetswijziging, werd een zodanig wetsvoorstel niet opportuun geacht. De bestaande eenstemmigheid van de rechterlijke adviezen m.b.t. een gratiëring van de "drie", maakte dat gemeend werd, dat vrijlating sneller (d.w.z. met een korter durende tijd van te verwachten emotionele reacties) via gratie dan via een wijziging der v.i. regeling, te bereiken zou zijn.

In dit hoofdstuk wordt aan de hand van daaromtrent geuite opvattingen, tenslotte nog nader ingegaan op de vraag of v.i. een fase in de tenuitvoerlegging, dan wel inkorting van straf is. Dit i.v.m. de vraag of de rechter al dan niet bij de v.i. dient te worden ingeschakeld. De konklusie luidt, dat onder de huidige omstandigheden geen termen aanwezig zijn om te menen dat de v.i. beslissing inschakeling eist van de rechter.

HOOFDSTUK XII tenslotte, gaat na wat er op dit moment is overgebleven van de oorspronkelijke bedoeling van de v.i. regeling. Deze "inventarisatie" biedt weinig aanknopingspunten voor een continuering van de bestaande v.i. regeling. Afschaffing ligt in de lijn, maar wordt ten opzichte van de, althans formeel, bestaande situatie als een zodanige "zwart-wit" opstelling gezien, dat het meer zinvol wordt geacht om een oplossing te zoeken die zowel aansluiting zoekt bij de realiteit als bij de behoefte. Daartoe worden een twee-tal mogelijke "oplossingen" nader bekeken, t.w. de "automatische" v.i. , en de incorporatie van de v.i. in de (daartoe aan te passen) regeling der gekombineerde straf van o.v./v.v.

CHAPTER

People w
employed
morized
In this
was divid
with an
a conditi
upon as
viz. the
settlers
in the pe
velopment
Stockholm
crime was
the relea
that the
means to
the intro
the relea
remained
of shorte
It was de
3/4 of th
Release o
sentence.
In the pe
was decid
were qual